

VKLUČEVANJE DIJAKOV MIGRANTOV V SISITEM VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Uvod

Evropski prostor se skozi vso svojo zgodovino sooča z različnimi selitvami. Te izvirajo iz različnih političnih in ekonomskih razlogov. Ves svet se srečuje z življenjem v večkulturnih družbah in tudi Slovenija pri tem ni izjema. Človek je bitje odnosov, ki jih vzpostavlja na podlagi svojih izkušenj, prepričanj in tudi stereotipov. Diskriminacija na podlagi rase, barve kože ali narodne pripadnosti je vedno temeljna kršitev človekovih pravic.

V srednjih šolah se iz leta v leto izobražuje vse več dijakov migrantov, ki jim je potrebno v skladu s *Strategijo vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji* zagotoviti enake možnosti in spodbujati socialno vključenost.

Projekt »Medkulturno učenje in sprejemanje različnosti za uspešno učenje« je združil 13 slovenskih srednjih šol, ki se v praksi srečujejo z vključevanjem dijakov migrantov. Nastal je zaradi realne potrebe po izmenjavi izkušenj in pripravi strategije za vključevanje dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje.

Predstavitev projekta

Ministrstvo za šolstvo in šport je v letu 2008 razpisalo možnost sofinanciranja projektov za uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje za obdobje 2008-2011. Na podlagi tega razpisa smo oblikovali konzorcij 13 šol, ki smo se na omenjeni razpis prijave s projektom »Medkulturno učenje in sprejemanje različnosti za uspešno učenje«. Projekt je bil sofinanciran s strani Ministrstva za šolstvo in šport in EU iz Evropskega socialnega sklada, potekal je od 2. 7. 2008 do 31. 12. 2010.

Šola, ki je prevzela vodenje poslov, je bila Srednja ekonomska šola Ljubljana, sodelovale pa so še: Gimnazija Kočevje, Ekonomska in trgovska šola Brežice, Gimnazija ESIC Kranj, Ekonomska šola Novo mesto, Srednja ekonomska šola Maribor, Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica, Srednja šola Slovenska Bistrica, Srednja šola za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo Ljubljana, Srednja šola Zagorje, Srednja zdravstvena šola Ljubljana, Šolski center Ljubljana in Šolski center Postojna.

Osnovni cilj projekta je bilo uvajanje oz. krepitev aktivnosti, ki so namenjene uspešnejšemu vključevanju učencev migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja ter s tem tudi uspešnejši prilagoditvi mladih na zaposlitev v podjetjih v Republiki Sloveniji. Poudarek projektnih aktivnosti je bil na pregledu in dopolnitvah izvajanja učnih načrtov ter na krepitvi komunikacije med učitelji migrantov, starši migrantov in učenci migranti. Generalni cilj projekta je bilo zviševanje zavesti srednješolske populacije o medkulturni različnosti in krepitev pozitivne naravnosti do drugačnosti.

Specifični cilji projekta so bili:

1. Izvedba celovite raziskave glede potreb vključevanja migrantov s stališča šole, dijakov migrantov in njihovih staršev;

---

⁴⁴ Alenka Pečnik Kranjec, Ekonomska in trgovska šola Brežice

2. Pregled obstoječih kurikulumov in priprava posodobljenega sklopa kurikulumov;
3. Izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev;
4. Priprava gradiv za izvedbo učnih ur v srednješolskem izobraževanju s področja medkulturne vzgoje;
5. Vključevanje staršev migrantov v izboljššan medkulturni sistem;
6. Aktivnosti za dijake migrante, ki so obsegale športne aktivnosti, predstavitev nacionalnih kuhinj, literarni natečaj ter predstavitev migrantskih skupin v Sloveniji;
7. Izvedba kurikulumov v obsegu najmanj 10 šolskih ur;
8. Promocija medkulturnega učenja in pozitivne naravnosti do različnosti s pomočjo oglaševanja v medijih, postavitve internetnega portala, pripravo letakov in zloženk, mladinskih časopisov;
9. Evalvacija učinkovitosti programov, končnih gradiv, delavnic za starše, evalvacija končnih rezultatov, evalvacija projekta.

Raziskava

S celostno in natančno raziskavo smo želeli raziskati potrebe migrantov pri njihovem vključevanju, in sicer s stališča dijakov, staršev in šol.

Delovna skupina je pripravila vprašalnike za vse, ki se srečujejo s problemom migracij v srednjih šolah. Za starše so bili vprašalniki prevedeni v bosanski in albanski jezik.

Zajeli smo 104 dijake vseh 13 sodelujočih šol, 84 staršev in 12 svetovalnih delavk. Z analizo vprašalnikov smo pridobili pomembne informacije o vključevanju otrok migrantov v vzgojo in izobraževanje ter potrebe dijakov in staršev migrantov pri integraciji v novo okolje. Na podlagi tega smo izdelali predlog aktivnosti za lažje vključevanje dijakov migrantov v pouk.

Priprava kurikula medkulturna vzgoja

V okviru projekta smo pripravili 35-urni predlog kurikula *Medkulturna vzgoja*. Predlog kurikula vsebinsko zajema teme s področja migracij, stereotipov in predsodkov, medkulturne komunikacije, jezika in kulturne identitete, demokratičnega državljanstva in človekovih pravic ter pozitivne samopodobe.

H kurikulu smo pripravili tudi različna strokovna gradiva, ki so v pomoč izvajalcem in so dostopna na spletnem portalu. Na vseh 13 šolah smo izvedli 10 testnih ur medkulturne vzgoje. Po zaključeni evalvaciji smo ugotovili, da so bile ure med dijaki dobro sprejete. Dijaki so pokazali potrebo po razvijanju medkulturne zavesti in pozitivne naravnosti do drugačnosti ter spoznavanju drugih kultur. Vpeljevanje pripravljenega kurikula v obstoječe srednješolske programe je nujno potrebno. Pomenilo bi sistematično rešitev za pridobivanje medkulturnih kompetenc in usposobljenost za aktivno življenje ter delovanje v družbi.

Izobraževanje učiteljev

Za uspešno izvajanje kurikula s področja medkulturne vzgoje v srednješolskih programih je izobraževanje učiteljev, ki bodo te kurikule izvajali na srednjih šolah, nujno. V okviru našega projekta smo se izobraževanja lotili na več področjih.

V okviru projekta sta bili organizirani dve okrogli mizi na temo vključevanja dijakov migrantov v vzgojo in izobraževanje v Sloveniji. Prava je potekala na Ekonomski šoli Novo

mesto. Razpravljalci so se posvetili predvsem prvemu stiku migrantov z novim okoljem, težavam in oviram, s katerimi se pri tem srečujejo, in možnostim, kako jim te ovire zmanjšati.

Druga okrogla miza je potekala na Šolskem centru Postojna. Posvetili so se vključevanju dijakov migrantov v šolsko delo in razpravljali o načinih, kako jim olajšati prve mesece izobraževanja v tuji državi. Dijaki so predstavili lastne izkušnje. Ugotovili so, da je za uspešno vključevanje dijakov migrantov ključna podpora sošolcev, učiteljev, šole in staršev.

V okviru rednega sestanka koordinatorjev projekta smo organizirali predavanje Petre Reisman s SŠFKZ Ljubljana.

Izvedli smo enodnevni seminar v sodelovanju z Andragoškim centrom Slovenije, kjer so sodelovale predavateljice: dr. Natalija Vrečer, Borka Slavica Kucler in dr. Marina Lukšič Hacin. Osnovo za izobraževanje je predstavljal predlog kurikula *Medkulturna vzgoja*. Seminarja se je udeležilo 38 učiteljev iz cele Slovenije. Vsebine predavanj in delavnic so učitelje usmerile k izvajanju poskusnih ur pripravljenega kurikula.

Predstavitev aktivnosti za dijake

Eden od glavnih ciljev projekta je bilo dijake migrante aktivno vključiti v sistem vzgoje in izobraževanja. Izvedenim aktivnostim je skupno to, da so pri njih aktivno sodelovali prav dijaki migranti.

Prva aktivnost je v obliki športnega srečanja potekala na Ekonomski in trgovski šoli Brežice. Zamislili smo si jo kot igre brez meja s pridihom olimpizma. V uvodnem programu so sodelovali dijaki šole izvajalke, najglasnejši aplavz so požele dijakinje, ki so navzoče pozdravile v svojih maternih jezikih makedonskem, bosanskem in albanskem jeziku. Sledile so zabavne športne igre, ki so zahtevale nekaj spretnosti in veliko dobre volje. Sodelujoče ekipe so bile narodnostno mešane. Dijaki migranti so sodelovali skupaj s slovenskimi vrstniki. Aktivnost so dijaki sprejeli z navdušenjem. Nova prijateljstva so bila konkreten dokaz doseženega cilja.

Druga aktivnost je potekala ločeno po posameznih šolah. Dijaki migranti so sošolcem predstavili nacionalne kuhinje, svojo kulturo, običaje in matično državo. Večinoma smo predstavljali kulinariko s področja Balkana (Bosna, Srbija, Kosovo, Makedonija, Bolgarija) ter Argentine, Kitajske in Ukrajine. Nekatere šole so predstavitev izvedle kot razstavo in zbirko receptov, druge kot promocijo zdrave prehrane, nekatere pa kot prijetno druženje dijakov, učiteljev in staršev.

Tretja aktivnost za dijake migrante je bil literarni natečaj z naslovom *Nihče ni otok, sam zase*. Z 38 deli so sodelovali dijaki vseh sodelujočih šol. Ocenjevalna komisija je prvo nagrado dodelila Jasmini Batić, drugo Besmini Šaričević in tretjo nagrado Fatmiri Elshani. Vsa dela so zajemala problematiko medsebojnih odnosov, sobivanje kultur, življenjske izkušnje in spoznanja o lastni identiteti.

Zaključna aktivnost za dijake je bilo srečanje migrantskih skupin v Postojni, ki se ga je udeležilo 150 dijakov, spremljali pa so jih koordinatorji, ravnatelji in starši. Na prireditvi smo podelili nagrade literarnega natečaja, v kulturnem programu pa so dijaki sodelujočih šol interpretirali svoje nacionalno izročilo v pesmi, plesu in recitacijah. Program je potekal v sproščenem vzdušju in glasba je marsikoga dvignila na noge.

Vključevanje staršev dijakov migrantov

V projektu je bila ena od dejavnosti tudi razvijanje strategij dela s starši. Na podlagi podatkov, ki smo jih zbrali z izvedeno raziskavo, smo pripravili delavnice za starše dijakov

migrantov, ki smo jih izvedli na štirih srednjih šolah. Namen srečanj je bilo medsebojno spoznavanje in izmenjava izkušenj ter pogovor o željah in potrebah staršev migrantov glede vključevanja v življenje in delo šole. Delo je potekalo v obliki predstavitev, izmenjave mnenj in delavnic. Staršem veliko pomeni, da se šola zanima za njih in njihove otroke. Želijo si predvsem sprejetosti, odprtosti in opore. Na podlagi rezultatov smo oblikovali predloge za nacionalno strategijo dela z migranti.

Zaključek

Zaključna evalvacija projekta dr. Marine Lukšič Hacin ter Evalvacija posameznih aktivnosti na projektu dr. Natalije Vrečer sta pozitivno ocenili vse aktivnosti in dosežene cilje projekta. Vendar pa so poleg teh ocen pomembnejše praktične izkušnje in izmenjave mnenj, ki so se zgodile med izvajalci projekta. Neprecenljivo je bilo opazovati dijake migrante, ki so z navdušenjem sodelovali v različnih aktivnostih in so tako ostalim dijakom s ponosom predstavili svoj narod in svojo šolo.

Projekt je pripravil kar nekaj smernic, ki bi jih veljalo upoštevati pri pripravi nacionalne strategije vključevanja migrantov v vzgojo in izobraževanje. Bistveno je razumeti, da je treba tem dijakom zaradi jezika nuditi posebne prilagoditve tako v času šolanja kot tudi pri zaključevanju le-tega. Po mojih izkušnjah se mladi prve generacije migrantov želijo predvsem vključiti v vsakodnevno življenje, želijo biti enaki svojim sošolcem, težijo k integraciji. Dijaki druge generacije pa odkrivajo svoje korenine, jih poudarjajo in v njih iščejo razloge za svojo (ne)uspešnost.

Posebno pozornost moramo nujno posvetiti staršem migrantom, jim nuditi oporo in pomoč pri spoznavanju delovanja naše družbe, države in državnih organov. Pri potencialnem nadaljevanju izvajanja projekta je potrebno sodelovanje razširiti tudi na nevladna nacionalna združenja migrantov, ki delujejo v Sloveniji, saj lahko ta znatno pripomorejo k uspešni komunikaciji med slovenskimi institucijami in migranti. Brez njihovega sodelovanja ne moremo pričakovati uspešnega vključevanja migrantov v slovensko družbo.

Slabosti tega projekta vidim predvsem v obilni administraciji, ki jo je ob izvajanju potrebno voditi; gre namreč za črpanje finančnih sredstev iz evropskih strukturnih skladov. Koordinatorjem je ta del vodenja projekta vzel ogromno časa in energije, ki bi jo sicer lahko vložili v delo z dijaki migranti.

Menim tudi, da bi bilo treba projekt nujno nadaljevati oz. ga nadgrajevati. Delo z dijaki migranti in njihovimi starši je treba izvajati kontinuirano; šola je idealen prostor za to, saj se tu oboji počutijo varno in sprejeto ter se tako lažje in uspešneje soočajo s težavami, ki se pojavijo pri vključevanju v našo družbo.

Literatura

- Sušec, Z. (ur.) (2010). *Medkulturno učenje in sprejemanje različnosti za uspešno učenje*. Ljubljana: SEŠLJ.
- Lukšič Hacin, M. (2010). *Medkulturno učenje in sprejemanje različnosti za uspešno življenje*. (Zaključna evalvacija projekta). Ljubljana: SEŠLJ.
- Splošno o projektu* (2010). http://www.projektmigranti.si/index.php?option=com_content&task=section&id=15&Itemid=39 (28. 12. 2010).
- Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji*. (2009). http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/razvoj_solstva/projekti/enake_moznosti/#c843 (28. 12. 2010).